

Aktuální otázky lidských práv

David Cameron | Foto: <http://www.flickr.com/photos/conservatives/> | autor: Andrew Parsons

Vážené dámy, vážení pánové,

se začátkem dalšího měsíce je tu i nové číslo Bulletinu Centra pro lidská práva a v něm zajímavé aktuality a reportáže ze světa lidských práv. Se svými zážitky ze stáže u Evropského soudu pro lidská práva se dělí Martin Kopa, který zároveň přidává rady, jak se do „Štrasburku“ na zkušenou dostat a jak si ji (nejen) pracovně užít. Stážistka Monika Mareková reprezentuje nejen naše Centrum, ale zejména Slovensko jako mládežnická delegátka u Organizace spojených národů, nedávno si dokonce vyzkoušela projev na Valném shromáždění v New Yorku a popovídala si s generálním tajemníkem OSN Ban Ki-moonem. Více se dočtete uvnitř říjnového čísla Bulletinu.

Pro akademický rok 2011–2012 jsme vybrali nové stážisty. Je potěšující vidět, kolik nadaných mladých lidí má o dobrovolnickou práci zájem. Již příští měsíc se tedy budete moci seznámit s novými autory i tématy.

Starý kontinent se ocitnul hlavně kvůli finanční krizi v dosti turbulentním stádiu. Budoucnost Evropské

unie, donedávna opěvované výkladní skříň nadnárodní integrace, visí na rozdírajícím se laně a do toho Velká Británie přichází s dalšími odstředujícími požadavky. Nutno podotknout, že premiér David Cameron ještě své konzervativní kolegy notně brzdí. I přesto se ale Spojené království vzdaluje jak Bruselu, tak Štrasburku.

Arabské jaro se protáhlo až do podzimu a Mezinárodní trestní soud bude mít v příštích měsících práce více než dost. A nezhálejí ani organizace a soudy evropské. V chladnějším období rozhodně máme o čem psát.

Informativní počtení přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci,
Hubert Smekal.

International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

Obsah

Jak nakouknout pod štrasburskou pokličku?

Neuveritelné dva týdne na Valném zhromáždění OSN

1) Mezinárodní trestní spravedlnost |7

Dohra incidentu na lodi Mavi Marmara: Vyšetřovací komise OSN označila námořní blokádu Pásmu Gazy za legitimní, izraelský zásah proti tureckým aktivistům za nepřiměřený

Výměna stráží u Mezinárodního trestního soudu se blíží

Povolební násilí v Pobřeží slonoviny vyšetřováno Mezinárodním trestním soudem

2) Evropský systém ochrany lidských práv |10

Co nového ve Štrasburku: Neplacené zastupování není nucená práce

Patentovat či nepatentovat – to je, oč tu běží?

Propast mezi Velkou Británií a Evropou se prohlubuje

3) Mezinárodní politika a lidská práva |14

Novinky z Rady OSN pro lidská práva: Osmnácté pravidelné setkání a nový kontrolní mechanismus
Rusko a Čína vetovaly přijetí rezoluce o Sýrii

4) Česká republika a lidská práva |17

Lidskoprávní vysvědčení pro Českou republiku

Nové rozsudky ESLP k právu na spravedlivý proces

Pokuta za chyby v seznamu soudců s komunistickou minulostí

+ Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity (IIPS) je nezávislým vědeckým pracovištěm, které se od svého založení v roce 1990 zaměřuje na studium problematiky politického, sociálního, ekonomického a právního vývoje společnosti. IIPS se aktivně podílí na veřejné diskusi pořádáním konferencí, výzkumem či vydáváním publikací.

Jak nakouknout pod štrasburskou pokličku?

Martin Kopa

Po přečtení otázky položené v nadpise možná čekáte, že se na dalších řádcích dočtete rady, jak připravit či kde ochutnat pověstné alsaské pokrmy, jakými jsou například Choucroute nebo Baeckeoffe spolu s výborným alsaským bílým vínem. Možná na to i dojde, ale předtím bych Vám rád pověděl, kterak nakouknout pod pokličku fungování orgánů Rady Evropy a stát se na malou chvíli jejich součástí.

V půlce září roku 2010 jsem coby čerstvý doktorand Katedry ústavního práva a mezinárodního práva veřejného na Právnické fakultě Univerzity Palackého s vypětím všech sil pracoval na svém prvním odborném článku. Tématem tohoto článku byla dílčí otázka mé připravované dizertační práce z oblasti mezinárodního práva lidských práv, což se samozřejmě neobešlo bez „lovení“ judikatury z databáze HUDOC. Na úvodní stránce webu Evropského soudu pro lidská práva jsem při těchto snahách v levém spodním rohu zahlédl zázračný odkaz – „traineeships“. Bylo asi tři čtvrtě na deset večer, můj mozek už na další rozbor mezi diskreční pravomoci státu neměl síly, a tak jsem podlehl neodbytné prokrastinaci a na odkaz kliknul. Jaké bylo moje překvapení, když jsem se dočetl, že zhruba za dvě hodiny je deadline pro podání přihlášky na tříměsíční stáž prakticky ke všem orgánům Rady Evropy. Udělal jsem si kafe, všechny náležitosti elektronického formuláře jsem vyplnil a zaklapnul laptop s myšlenkou: „To by byla sranda, kdyby to vyšlo.“

Vyšlo to. Zhruba v půlce listopadu mi totiž přišel dopis s hlavičkou Rady Evropy a stálo v něm, že jsem byl vybrán a od začátku května 2011 do konce července 2011 si budu moci vyzkoušet, jakpak to chodí v Kanceláři Evropského soudu pro lidská práva. Moje prvotní nadšení ovšem bylo zchlazeno hned v druhém odstavci dopisu, který byl věnován upřímnému poučení, že je celá stáž neplacená a že jediné, co mi Rada Evropy bude po finanční stránce schopna poskytnout, je zdravotní pojištění ve Francii. Dopis jsem složil zpět do obálky a povzdechl jsem si: „Tak na tohle asi peníze neseženu“.

Sehnal. Asi za dva týdny totiž v rámci naší univerzity byla vypsaná studentská grantová soutěž, v níž jsme s mojí kolegyní Terezou Skarkovou uspěli s projektem nazvaným „Antidiskriminační právo a doktrína margin of appreciation“ (č. PF_2011_002) a získali jsme tak více než dostatek finančních prostředků pro náš dizertační výzkum. Měl jsem tedy peníze a bylo třeba začít řešit technické, kde první a základní z nich je samozřejmě bydlení. Po oslavě úspěchu při získání grantu mě tedy napadla otázka: „Jak já si s mojí rezivou francouzštinou obstarám bydlení na tři měsíce?“

Obstaral. Rada Evropy totiž úspěšným uchazečům zasílá obsáhlý, více než padesátistránkový dokument plný kontaktů na případné pronajímatele spolu s jejich nabídkami. Štěstí se na mě navíc opět usmálo, protože jsem v seznamu narazil na paní z Anglie, která dokonce pracuje přímo u ESLP. Pronajala mi super byt ve štrasburské části Neudorf za rozumnou cenu a v tom momentě jsem si uvědomil: „Pojedu na tři měsíce do Štrasburku a budu pracovat u Evropského soudu pro lidská práva. Wow.“

Na prvního máje jsem tak poprvé přijel do „města čápů“, jak se Štrasburku někdy přezdívá. Čápa dokonce objevíme i v městském znaku a na valné většině suvenýrů, které se v centru města prodávají podivujícím se turistům. Hned první den ve Štrasburku mě ovšem zaskočil jeden typický francouzský zvyk, a to, že na prvního máje se Francie zastaví. Doslova. Člověk nejenže nemá šanci vyzkoušet si hromadnou dopravu (protože jak mě upozornil jeden kolemdoucí, MHD prvního máje prostě „ne marche pas“), ale kromě toho skoro nepotká živáčka. Při poznávací procházce s mojí tureckou spolubydlící se nám navíc hned podařilo pro jistotu ztratit.

Naštěstí jsme se ale našli a druhý květnový den jsme vítězoslavně vstoupili do Palais de l'Europe, hlavní budovy celé Rady Evropy, kde všechny stážisty čekala úvodní organizační masáž. Osobně jsem se moc nedověděl, protože snad každé pravidlo bylo zakončeno dovětkem „tohle ovšem neplatí pro Soud“. I tady mají právníci bohužel

Martin Kopa | Foto: Archiv

oproti zbytku světa jiná pravidla. Společné ovšem byly úvodní přednášky o všech orgánech Rady Evropy a jejich činnosti, v jejichž rámci se fundovaní odborníci s většími či menšími úspěchy snažili zaujmout naši pozornost, jejíž výše ovšem byla často nepřímo úměrná komfortnosti křesel posluchačů.

A pak to přišlo. Poprvé jsem se setkal s mojí supervizorkou Irenou Markovou a také šéfkou celé česko-ukrajinsko-estonské sekce Evou Hubálkovou. Čím jsem byl oproti svým dřívějším fakultním a ministerským zkušenostem opravdu velmi příjemně překvapen, totiž byla naprosto pohodová atmosféra, která v českém oddělení vládne. V mnohém se tak moje štrasburské působení ulehčilo, protože jsem dostal plno praktických rad jak pro práci na Soudě, tak pro život ve Štrasburku.

A v čem tedy má práce spočívala? Pod supervizí Ireny Markové jsem měl možnost připravovat podklady pro rozhodování samosoudce, přesněji řečeno samosoudkyň, protože do 1. června byla v těchto věcech příslušná makedonská soudkyně Mirjana Lazarova Trajkovska a od 1. června pak německá soudkyně Angelika Nußberger. Kromě toho jsem podobně pracoval na případech, jež měly být či už byly komunikovány vládě k vyjádření. K některým věcem projednávaným senátem či velkým senátem jsem poté pomáhal připravit komparativní podklady. Mimo to jsem měl možnost se přímo zúčastnit ústních jednání senátů a velkých senátů. Musel jsem se tak poprvé docela bolestivě štípnout, když po slavnostním „La Cour“ přicházeli na svá místa v jednacím sále Jean-Paul Costa, Nicolas Bratza, Françoise Tulkens, Dean Spielmann, Boštjan Zupančič, Egbert Myjer či můj oblíbený András Sajó. Jako právního zástupce stěžovatelů jsem také v akci mohl vidět Andreu Saccucciho. Nemohu v této části také opomenout dech beroucí knihovnu Soudu, kde mě možnost kopírování zdarma přinutila koupit si na cestu domů do ČR ještě jedno zavazadlo, protože jsem si odvážel o mnoho více, než s čím jsem do Francie přijel. Z věcného hlediska je proto stáž u Evropského soudu pro lidská práva nesmírně obohacující, protože Vás mimo jiné připraví o „Jiříkovo vidění“, kterým možná mnozí teoretici a praktici ve vztahu k této soudní instituci trpí.

Skvělý byl i „mimopracovní“ život. Například v kantýně Soudu jsem coby na kofeinu závislý člověk měl možnost potkat všechny tam pracující „celebrity“. Michaela O'Boylea jsem potkával dokonce tak často, že jsem se musel podívat nad tím, kde bere čas k psaní svých parádních publikací. Kromě toho se mi taky v této kantýně splnil sen. U vedlejšího stolu jsem jednoho dne zahlédl Giovanniho Bonella. Tento maltský právník již v té době nebyl soudcem ESLP a pravděpodobně přijel na nějaký seminář nebo jen pozdravit staré známé. Díky mé stáži a této náhodě jsem však potkal mého nejoblíbenějšího soudce

Evropského soudu pro lidská práva všech dob. Kdo někdy četl jeho dissenty, určitě mě chápe. Dá se totiž přirovnat k Wayne Gretzkému v ledním hokeji – nikdo to tak jako on už asi umět nebude.

V neposlední řadě musím samozřejmě zmínit i vztahy s ostatními stážisty. Byla to skutečně rozmanitá skupina ze všech koutů Evropy, různého vzdělání a smýšlení, jímž byl společný skutečně jen zájem o lidská práva. Já osobně jsem tak například měl v naší kanceláři pozici nejméně zkušeného a vědomostně nejhloupějšího, protože mými kolegy byla profesorka María Díaz Crego z Univerzity Alcalá ve Španělsku a na maastrichtské univerzitě působící Rob Van de Westenlaken. Toho jsem se samozřejmě snažil využít a rozsáhle jsme spolu diskutovali o všemožných lidskoprávních, ústavněprávních a dalších podobných otázkách. Nadto jsme s ostatními stážisty nezhálehali i co do společenského života, k němuž nabízí Štrasburk a jeho okolí nepřeberné možnosti. Kromě štrasburských hospůdek, kde Vám udělají pravý tarte flambée a natočí docela obstojné pivo, mohu jen doporučit i blízké okolí a tzv. vinnou stezku s místy jako je Colmar, Ribeauvillé či Riquewihr. Po náročném lidskoprávním dni nemůže být efektivnější relaxace, než právě v těchto místech.

Závěrem tedy nemohu končit jinak než zvoláním – Zkus-te to! Nedá se totiž určitě říci, že by v ČR byl o stáž u Rady Evropy přetlak zájemců, naopak. Nepletu-li se, tak v roce 2011 jsme byli celkově tři, z čehož jsme dva byli já a moje kolegyně v rámci výše uvedeného grantového projektu. Tím mezi řádky upozorňuji na možný problém v podobě neplacené povahy stáže. Nicméně věřím, že obzvláště postgraduální či pregraduální studenti by mohli najít finanční podporu u svých fakult. A pro všechny ostatní nadto určitě existuje šance v rámci stále se rozšiřující nabídky grantů. Deadline pro podávání přihlášek je letos až 30. listopadu 2011, proto pokud Vás předcházející řádky zaujaly a rádi byste také nakoukli pod štrasburskou pokličku, podívejte se na webové stránky Rady Evropy, kde pod odkazem http://www.coe.int/t/e/human_resources/jobs/10_Traineeship_opportunities/ najdete všechny potřebné informace. Stojí to za to.

Autor

Martin Kopa je doktorandem katedry ústavního práva a mezinárodního práva veřejného Právnické fakulty Univerzity Palackého, kde se teoreticky zabývá zejména mezinárodním právem lidských práv a soudním právem, kterému se věnoval i v praktické rovině během svého působení v justiční sekci Ministerstva spravedlnosti ČR. Současné je na olomoucké právnické fakultě asistentem Centra pro klinické právní vzdělávání, kde se v rámci projektu Law4Life podílí na rozvoji klinického právního vzdělávání jako nejlepšího možného způsobu výuky práva.

Neuveritelné dva týždne na Valnom zhromaždení OSN

Monika Mareková

Ako mládežnícka delegátka Slovenska som sa prvé dva októbrové týždne zúčastnila zasadnutia Valného zhromaždenia OSN. Zrejme vás hneď zaujalo, čo to znamená „mládežnícka delegátka“, a preto skôr ako vám porozprávam o mojom pôsobení v New Yorku, vysvetlím moju pozíciu.

Program mládežníckeho delegáta administruje Rada mládeže Slovenska v spolupráci s Ministerstvom školstva a Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky už päť rokov. Úlohou mládežníckeho delegáta je zastupovať slovenskú mládež na Valnom zhromaždení OSN a ovplyvňovať rozhodovacie procesy v medzinárodnej mládežníckej politike. Cieľom programu je poskytnúť mladým ľuďom možnosť participovať na rozhodovaní o otázkach, ktoré sa ich týkajú, keďže práve oni sú pri ňom najdôležitejšou zo zainteresovaných strán. Mládežnícky delegát je súčasťou oficiálnej delegácie Slovenskej republiky na Valnom zhromaždení OSN a zastupuje Slovensko pri rokovaniach týkajúcich sa mládeže. Česká republika svojho mládežníckeho delegáta zatiaľ nemá, avšak verím, že sa tu program v najbližších rokoch podarí zriaďiť a posilniť tak legitimitu rozhodovania o otázkach týkajúcich sa mládeže.

V New Yorku som sa zúčastnila zasadnutí Tretieho výboru Valného zhromaždenia. Ten sa zaoberá sociálnymi, humanitárnymi a kultúrnymi záležitosťami, pod ktoré spadá široké spektrum otázok, vrátane ľudských práv, alebo aj problematiky mládeže. Program zasadnutí, koordinačných stretnutí, ako aj sprievodných podujatí, bol počas celých dvoch týždňov veľmi intenzívny.

Hneď v druhý deň zasadania som v Treťom výbore Valného zhromaždenia v mene Slovenska predniesla môj prejav. Jeho témou bolo zlepšenie vzdelávania menších so špeciálnym dôrazom na vzdelávanie rómskej menšiny. Táto problematika si v ostatnom čase získala pozornosť organizácie UNESCO, ale stále jej nie je venovaná dostatočná pozornosť na medzinárodnej úrovni a na menšiny ako zraniteľnú skupinu sa často krát zabúda. Na prejav som dostala pozitívnu spätnú väzbu nielen od mládežníckych delegátov z iných krajín, ale aj od stálych diplomatov, čo ma veľmi potešilo. Je totiž veľmi ťažké si získať pozornosť s prejavom v rámci desiatok prejavov iných delegácií, ktoré sú prednesené v Treťom výbore Valného zhromaždenia. Navyše, ak si myslíte, že na zasadnutí Valného zhromaždenia sedí 193 delegácií ticho na svojich miestach a intenzívne počúva všeobecnú rozpravu, tak ste na veľkom omyle. Delegáti počas zasadnutia chodia hore-dole, do a z miestnosti, navzájom sa rozprávajú a obsadenie nedosahuje ani tri štvrtiny miest. Mnoho z tých, ktorí náhodou sedia na svojich miestach, si rieši poštu a iné záležitosti, zahliadla som aj facebook. Stabilne počúvajú takmer iba stážisti, ktorí píšu reporty pre svoje stále misie. Preto niet divu, keď som od 2. tajomníka zo Stálej misie Slovenskej republiky pri OSN dostala pred prejavom vtipné povzbudenie: „Monika, žiaden stres. Pohoda, veď sa pozri okolo, nikto tu aj tak nepočúva.“ Zasmiala som sa, ale v hlave mi prebleslo, či to je práve to, čo chcem. Osobitná spätná väzba na môj prejav od diplomatov bola pre mňa teda naozaj veľkým povzbudením.

V ten istý deň prebehlo aj stretnutie mládežníckych delegátov s generálnym tajomníkom OSN Ban Ki-moonom. Vo svojom krátkom príhovore nás povzbudil v našej činnosti a zdôraznil, že práve my sme budúcnosť tohto sveta. Odfotil sa spoločne so všetkými delegátmi, ako aj

s každým individuálne. Keď mi podával ruku a odpovedala som mu na otázku odkiaľ pochádzam, zaskočilo ma, keď reagoval: „Slovensko, tam som bol veľa krát. Nádherná krajina!“ „Naozaj? Ďakujem.“ Zdvorilostne som sa usmiala a pozreli sme do objektívu fotoaparátu. Veru závažný to bol rozhovor. Je však výborné, že si generálny tajomník nájde každoročne čas na stretnutie s mládežníckymi delegátmi a vyjadrí im takto svoju podporu. Záverom stretnutia sme mu poďakovali a dali na vedomie, ako si vážime, že je mládež jednou z jeho priorit. Zdôraznili sme, že by sme s ním chceli spolupracovať na ďalšom rozvoji mládeže.

Monika Mareková s generálnym tajomníkom OSN Ban Ki-moonom | Foto: Archiv

Ďalej som sa počas môjho pobytu v New Yorku venovala hlavne vyjednávaniu Rezolúcie Valného zhromaždenia o prístupoch a programoch zahŕňajúcich mládež. Jej tohtoročnou témou bol sociálny vplyv ekonomickej krízy na mládež. Na neformálnych konzultáciách o návrhu rezolúcie som plne zastupovala Slovensko a rokovala s diplomatmi z celého sveta. V prvé dni som intenzívne pracovala na návrhoch zmien rezolúcie a hľadala vhodný dohodnutý jazyk. Ak vás zaujalo, čo to znamená dohodnutý jazyk, ponúkam vysvetlenie. Sú to formulácie, ktoré boli dohodnuté v predošlých rezolúciách a medzinárodných dokumentoch. Pri vyjednávaní takmer nie je možné, aby bol do rezolúcie pridaný úplne nový jazyk, teda úplne nové formulácie, a je potrebné vychádzať z dohodnutého jazyka, ktorý môže byť iba minimálne obmenený a iba pomaly sa vyvíja. Svoje návrhy som musela odôvodniť, odsúhlasila mi ich Stála misia a boli poslané do ústredia Ministerstva zahraničných vecí na posúdenie. Nanešťastie, odpoveď z ministerstva som získala až po vyše týždni, kedy boli už rokovania v plnom prúde a spravidla nie je možné prichádzať s novými zásadnými návrhmi. Mohlo by sa zdať, že moja práca teda vyšla nazmar, ale aj tak sa mi podarilo dosiahnuť toho dosť. Do rezolúcie som presadila jednu malú zmenu a podporila som návrhy iných mládežníckych delegátov z európskych krajín, na ktorých som s nimi spolupracovala. Najintenzívnejšie som pracovala s Belgickom a Švajčiarskom. Do návrhu rezolúcie sa nám podarilo dostať viacero dôležitých záležitostí ako napríklad viac dohodnutého jazyka o vplyve krízy na práva mládeže, vzdelávanie alebo nezamestnanosť mládeže.

Mládežníckych delegátov malo na Valnom zhromaždení OSN v tomto roku iba 20 krajín. O to intenzívnejšie sme sa navzájom koordinovali v názoroch na rezolúciu a v podávaní návrhov na jej zmeny, aby sa nám ich do návrhu podarilo presadiť. Tým boli naše dni ešte vyčerpávajúcejšie. Naša práca totiž nekončila iba večerným ukončením zasadania Valného zhromaždenia, ale pokračovala na koordinačných stretnutiach mládežníckych delegátov a hľadaním dohodnutého jazyka. Intenzívne sme spolupracovali s Európskym mládežníckym fórom a s Programom Spojených národov o mládeži (UNPY).

Okrem neformálnych rokovaní o návrhu Rezolúcie o prístupoch a programoch zahŕňajúcich mládež som sa so slovenskou delegáciou zúčastnila stretnutí sponzorov a spolusponzorov k návrhu rezolúcie Valného zhromaždenia s názvom „Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa na vytvorenie komunikačnej procedúry“. Slovensko a Slovinsko sú totiž facilitátormi tejto rezolúcie a zodpovedajú za jej hladké odsúhlasenie bez toho, aby prišlo k opätovnému otvoreniu Opčného protokolu a k návrhu zmien. Tento bol totiž dohodnutý a prijatý Radou pre ľudské práva v Ženeve a nie je žiaduce, aby sa ukončené ro-

Monika Mareková | Foto: Archiv

kovania znovu otvárali. Návrh rezolúcie bude predložený Valnému zhromaždeniu na odsúhlasenie v novembri.

Mimo klasických rokovaní som sa zúčastnila aj sprievodných podujatí. Sú to panelové prednášky často krát spojené s diskusiou počas obedných prestávok Valného zhromaždenia alebo ráno pred ním. Sprievodné podujatia organizovali aj mládežnícki delegáti. Švajčiarski mládežnícki delegát zorganizoval pracovné raňajky na Stálej misii Švajčiarska, ktorých témou boli Miléniové rozvojové ciele po roku 2015. Dvaja nemeckí mládežnícki delegáti zase zorganizovali obedňajšie sprievodné podujatie na Stálej misii Nemecka, ktoré sa zaoberalo témou vzdelávania pre trvale udržateľný rozvoj. Mládežnícki delegáti urobili mnoho dobrej práce pri organizovaní týchto podujatí a taktiež zviditeľnili program mládežníckych delegátov.

Dva týždne na Valnom zhromaždení boli teda plné práce, ale aj nezabudnuteľných zážitkov a skúseností. To, že budem niekedy rokovať za jedným stolom s predstaviteľmi krajín EU, USA, Sýrie alebo Iránu na seberovnej úrovni, by sa mi zdalo ešte pred pár mesiacmi úplne neuveriteľné. Tak ako aj to, že moju reč bude počúvať Valné zhromaždenie OSN a Ban Ki-moon mi bude rozprávať o svojich návštevách na Slovensku. Môj pobyt v New Yorku pozitívne naplnil, ba aj prevýšil moje očakávania. A moja skúsenosť môže byť motiváciou pre mladých ľudí, že aj my môžeme ovplyvniť medzinárodnú politiku na najvyššej úrovni.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Dohra incidentu na lodi Mavi Marmara

Vyšetřovací komise OSN označila námořní blokádu Pásmu Gazy za legitimní, izraelský zásah proti tureckým aktivistům za nepřiměřený

Lenka Popovičová

Vyšetřovací komise Generálního tajemníka OSN (dále jen "Komise") vydala v září zprávu o loňském incidentu na lodi Mavi Marmara, při kterém izraelské komando zabilo devět tureckých aktivistů. Flotila složená ze šesti tureckých lodí se tehdy pokusila prolomit námořní blokádu Pásmu Gazy uvalenou Izraelem v roce 2009.

Komise konstatovala, že blokáda Pásmu Gazy obecně odpovídá zásadám mezinárodního práva a snaha o její prolomení flotilou Mavi Marmara byla nezodpovědným a zbytečně riskantním počinem. I když většina aktivistů mohla být motivována humanitárními důvody, Komise vyjádřila pochybnosti o skutečném cíli organizátorů flotily, kterým byla nejspíš provokace a přitáhnutí veřejné pozornosti¹. Současně však Komise odsoudila použití nadměrné síly ze strany Izraele.

Komise se ve zprávě (nazývané podle vedoucího Komise také jako Palmerova zpráva) nejdřív vypořádala s otázkou legitimacy námořní blokády jako takové. Dospěla k závěru, že námořní blokáda Pásmu Gazy je legitimním opatřením v sebeobraně, jehož účelem je zabránit importu zbraní na toto území, zejména do rukou militantních skupin. Námořní blokáda dle Komise naplňuje i požadavky humanitárního práva – jejím účelem není vyhlá-

dovění ani kolektivní potrestání civilního obyvatelstva a negativní dopady na něj nejsou nepřiměřené ve vztahu k získané vojenské výhodě. Komise zdůraznila, že legalitu námořní blokády zkoumá odděleně od blokády pozemní², i když uznává, že mají společné dopady. Při posuzování proporcionality námořní blokády vzala do úvahy, že potraviny a jiné zboží určené obyvatelstvu se do Pásmu Gazy přepravují primárně pozemní, a ne námořní cestou. Proto námořní blokáda jako taková nemá výrazný dopad na humanitární podmínky v Gaze, a je tudíž proporcionální.

Izrael měl podle Komise právo bránit se proti narušení blokády, a to i v mezinárodních vodách. Zásah na lodi Mavi Marmara v rozměrech, v jakých byl proveden, byl však nepřiměřený a nedůvodný. Izraelská armáda se měla nejdříve pokusit vyřešit situaci nenásilnou cestou. Bezprostředně před útokem měla vydat varování, ze kterého by bylo patrné, že dalším krokem bude v případě nerespektování výzvy k zastavení násilné obsazení lodí. Zpráva též odsoudila počet mrtvých, způsob, jakým byly některé osoby zabity (více střelnými ranami, zezadu či z blízké vzdálenosti), a špatné zacházení se zadrženými aktivisty.

Na závěr zprávy připojili svoje stanoviska zástupci Izraele a Turecka. Oba zástupci se závěry Komise souhlasili – ovšem jenom v těch bodech, které byly ve prospěch jejich zemí. Zatímco izraelský zástupce ocenil zejména závěry týkající se legality blokády, měl výhrady vůči pasáži kritizující nepřiměřenost izraelského zásahu. Izrael zprávu přijal, odmítl se však za incident omluvit. Naopak, zástupce Turecka se dle svých slov nemohl podepsat pod závěry,

Mavi Marmara | Foto: Wikimedia Commons

dle kterých je blokáda v souladu s mezinárodním právem. Zpráva podle něho též nedostatečně vykresluje rozsah zločinů spáchaných izraelskými ozbrojenými silami.

Zpráva vyšetřovací komise ustanovené Generálním tajemníkem OSN není první, která byla v dané věci vydána. Incidentem se kromě Izraele (zpráva tzv. Turkelovy komise) a Turecka zabýval i Výbor OSN pro lidská práva. Ten označil izraelský zásah za nelegální.

Poznámky

- 1) Jedním z hlavních organizátorů byla turecká nevládní organizace IHH, která je podezřívána z financování Hamásu, a tři ze šesti lodí vezly jen minimální množství humanitární pomoci.
- 2) Omezení platná na pozemních hraničních přechodech.

Zdroje

- Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident. Zář 2011. Dostupné online: http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf.

Výměna stráží u Mezinárodního trestního soudu se blíží

Lubomír Majerčík

Letos čeká Mezinárodní trestní soud (MTS) největší výměna kádrů od jeho vzniku. Na pravidelném Shromáždění smluvních stran bude v New Yorku zvoleno šest nových soudců. Mandát končí také prokurátorovi Ocampovi, volit se bude nový předseda Shromáždění smluvních stran i šest členů Výboru pro rozpočet a finance.

Na místa soudců se přihlásilo 19 kandidátů, mezi nimiž figuruje i Robert Fremr z ČR (viz rozhovor o jeho volební kampani v bulletinu č.5/2011). Samotná volební pravidla jsou poměrně komplikovaná a proces dbá na to, aby byly zastoupeny všechny světové regiony, aby se na místa dostali jak muži, tak ženy, akademici i praktici. Vzhledem k tomu, jak jsou zatím obsazeny soudcovské posty, je letos nutné zvolit alespoň dva muže, jednu osobu ze střední a východní Evropy a tři praktiky. Z toho vyplývá, že právě Robert Fremr s praktickými zkušenostmi jak od Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, tak z vnitrostátní justice bude mít slušné šance na zvolení. Stát proti němu bude zejména Władysław Czapliński z Polska, který však nemá žádné soudcovské zkušenosti, teoreticky vyloučeno ale není ani to, že budou zvoleni oba dva.

S cílem učinit volby co nejtransparentnějšími založily nevládní organizace nezávislý panel expertů, který měl volby co nejvíce zpropagovat a posoudit kvalifikaci kandidátů. V rámci tohoto procesu už byly kandidátům rozeslány podrobné dotazníky ohledně jejich motivace a relevantní kvalifikace. Podle aktuálně publikované zprávy shledal panel českého kandidáta jako dostatečně kvalifikovaného. Všechny materiály jsou přitom dostupné na webových stránkách. Kéž by podobně transparentně postupovaly volby i do jiných mezinárodních orgánů.

Nynější volby skýtají zatím nejširší příležitost zvolit co nejkvalifikovanější soudce, protože k MTS přistupují každý rok nové smluvní strany. Za poslední tři roky se jejich nárůst neustále zrychloval, což vypovídá i o rostoucím respektu vůči MTS; aktuálně Římský statut ratifikovalo 119 zemí.

Zdroje

- Elections 2011, International Criminal Court <http://www.icc-cpi.int/Menus/ASP/Elections/>
- Sixth Election – 2011, Coalition for the International Criminal Court, <http://www.iccnw.org/?mod=electionjudges-sixth2011>

Povolební násilí v Pobřeží slonoviny vyšetřováno Mezinárodním trestním soudem

Lubomír Majerčík

Soudci přípravného senátu Mezinárodního trestního soudu (MTS) povolili zahájení vyšetřování situace v Pobřeží slonoviny, konkrétně násilností, jež propukly přesně před rokem – po volbách v listopadu 2010. Jedná se již o sedmou situaci před MTS¹ a vedle Libye o druhou zahájenou v letošním roce. Zároveň spolu s Keňou jde o druhou situaci započatou prokurátorem Morenem Ocampem z vlastní iniciativy. Jedna z hlavních obav odpůrců MTS se tak nenaplnuje: prokurátor zatím aktivisticky nejedná, naopak bývá kritizován, že své pravomoci nevyužívá dostatečně (viz také číslo bulletinu 4/2011). Co prokurátorovi ale může přidělat další vrásky na čele, je fakt, že i tato situace se týká Afriky a Africká unie se už několikrát nechala slyšet, že MTS vystupuje vůči Africe předpojatě. Zajímavostí je, že samo Pobřeží slonoviny Římský statut Mezinárodního trestního soudu neratifikovalo, pouze přijalo výkon jurisdikce MTS dle čl. 12 odst. 3 Římského statutu.

K čemu v Pobřeží slonoviny došlo? Dřívější prezident Laurent Gbagbo se rozhodl ignorovat výsledek druhého kola prezidentských voleb a nově zvoleného Alassane Ouattara

nemínil pustit na své místo. Mezi tábory příznivců obou politiků okamžitě vzplanulo násilí, které si podle prokurátorových zdrojů vyžádalo nejméně 3000 mrtvých, v rámci bojů mělo dojít rovněž k znásilňování a mizení osob. Ocampo toto jednání kvalifikoval jako válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Obvinění přitom nejsou nikterak kontroverzní, podpořila je i Vyšetřovací zpráva OSN představená Radě pro lidská práva v červnu 2011 nebo četné materiály organizace Human Rights Watch.

Z těchto důvodů se jiný výsledek hlasování mezi soudci nečekal. Hranice pro přesvědčení soudců, aby posvětili vyšetřování, je v této úvodní fázi nastavena velmi nízko a zatím všechny podobné návrhy prošly. Nyní je na prokurátorovi, aby identifikoval konkrétní osoby, jež mají být za zmíněné skutky odpovědné. Ex-prezident Gbagbo je držen na území státu poté, co byl polapen francouzskými silami. Vláda Pobřeží slonoviny s MTS zatím spolupracuje, samaostatně žádala o důkladné prošetření událostí. Otázkou ale je, jak dlouho jí nadšení vydrží, pokud se ukáže, že podezřelí mohou pocházet i z jejích řad. Podobný osud mělo i vyšetřování povolebního násilí v Keni, ale MTS zatím veškeré snahy keňské vlády o odstavení procesu na vedlejší kolej odmítal. V tomto ohledu si vláda ponechává zadní dvířka, protože v září zahájila proces usmířování prostřednictvím Komise pro pravdu, dialog a usmíření. Mohla by proto vždy tvrdit, že se vyšetřování vlastních zločinů už dávno věnuje. Bez vnitrostátních řízení se ale nastalá situace stejně neobejde, protože mandát umožňuje ICC věnovat se jen těm nejvíce odpovědným osobám.

Poznámky

1) Situace je zde míněna ve smyslu Římského statutu jako celkový stav v zemi, což se může v pozdějších fázích řízení rozpadat do více jednotlivých případů, týkajících se konkrétních osob.

Zdroje

- Rozhodnutí MTS ze dne 3.10.2011: <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1240553.pdf>
- Côte d'Ivoire: Act Swiftly on UN Inquiry, Human Rights Watch, 15. 6. 2011, <http://www.hrw.org/en/news/2011/06/15/cote-d-ivoire-act-swiftly-un-inquiry>.
- Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire, HRC, 14.6. 2011 http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.48_AUV.pdf.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Co nového ve Štrasburku

Neplacené zastupování není nucená práce

Hubert Smekal

V říjnu vydal Evropský soud pro lidská práva celkem pět rozsudků, které katalogizoval ve svém systému HUDOC jako rozsudky s nejvyšší důležitostí. Štrasburský tribunál rozhodl dva případy, týkající se soukromého a rodinného života, a po jednom z oblasti práva na spravedlivé řízení a na ochranu majetku. Naše čtenáře z řad advokátů jistě zaujme aplikace zákazu nucené nebo povinné práce na jejich povolání.

Nezakazujte vstup!

Turecký občan pan Emre se jako šestiletý přestěhoval s rodiči do Švýcarska, kde se jeho výchova trochu zvrtnula. Po sérii trestných činů, včetně násilných, byl triadvacetiletý Emre v roce 2003 deportován na časově neomezenou dobu. U švýcarských soudů proti tomuto verdiktu nic nezmohl, ale Evropský soud pro lidská práva byl vůči němu milostivější a prohlásil, že vyhoštění na neurčitou dobu porušuje právo na soukromý a rodinný život (čl. 8 Evropské úmluvy). Švýcarský federální soud následně omezil jeho vyhoštění ze země na deset let, což se ovšem Emremu opět nezdálo. Turek zase našel zastání ve Štrasburku (Emre v. Švýcarsko, stížnost 5056/10), podle jehož názoru stát nenašel správnou rovnováhu mezi zájmy soukromými (pana Emreho a jeho rodiny) a veřejnými (pořádek a bezpečí). Senát poměrem 5 ku 2 rozhodl, že desetiletý zákaz vstupu představuje příliš dlouhé období, které není nezbytné v demokratické společnosti. Švýcarský federální soud opomněl zohlednit další okolnosti, jako například Emreho zdravotní problémy a zlepšené chování. ESLP tedy konstatoval porušení čl. 8 ve spojení s čl. 46 (závaznost a výkon rozhodnutí).

V poslední době silně rezonuje téma přistěhovalců ve Spojeném království, protentokrát se však ESLP postavil na stranu státní moci, když neshledal porušení práv paní Husenatu Bah (Bah v. Spojené království, stížnost 56328/07). Občanka Sierra Leone žádala v roce 2000 neúspěšně o azyl, ale o pět let později obdržela časově neomezené povolení k pobytu v Británii. Později se k ní připojil nezletilý syn, jenž mohl v zemi zůstat za podmínky, že nebude břemenem pro veřejné zdroje. Majitel domu však nesouhlasil, že se syn k matce nastěhuje, a proto paní Bah zažádala o přednostní zacházení, když chtěla získat sociální bydlení. Za normálních okolností udělují místní úřady bydlení prioritně právě lidem s nezletilci. Protože však syn paní Bah získal přístup do země za podmínky, že nebude využívat veřejných zdrojů, prioritní zacházení se

v tomto případě neuplatnilo. Místní úřad alespoň pomohl sehnat ubytování v soukromí, i když za vyšší cenu a daleko od synovy školy. Senát ESLP jednomyslně rozhodnul, že nedošlo k diskriminaci při ochraně práva na soukromý a rodinný život (čl. 14 ve spojení s čl. 8). Čl. 8 podle Soudu neposkytuje právo na sociální bydlení a stát může stanovit pro získání takového bydlení omezující kritéria, která však nesmí být arbitrární nebo diskriminující. Britské úřady řádně odůvodnily, proč sociální bydlení neposkytnuly a paní Bah navíc od začátku věděla, že její syn se nemůže dovolávat žádné pomoci od veřejných rozpočtů.

V případě Zafranias v. Řecko (stížnost 4056/08) se řecký stát dopustil porušení práva na ochranu majetku (čl. 1 Dodatkového protokolu), když stěžovatelům nevyplatil kompenzaci za vyvlastněné pozemky.

Když dva nedělají totéž, není to špatně

Velký senát ESLP rozhodl v případě Sahin v. Turecko (stížnost 13279/05), že rozdílná judikatura neporušuje právo na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1). Pan Sahin zemřel jako armádní pilot při přepravě jednotek zapojených do boje s terorismem. Jeho rodiče požadovali k již vyplaceným penězům ještě dodatečný měsíční důchod, který žadatelům v několika obdobných případech přiznaly běžné správní soudy. Turecký Nejvyšší vojenský správní soud nicméně jejich žádost odmítl. Senát ESLP nejprve v květnu 2010 poměrem 6 ku 1 rozhodl, že Turecko se proti právu na spravedlivý proces neprovinilo, aby velký senát nyní již mnohem těsnějším poměrem 10 ku 7 tento názor potvrdil. ESLP vzal v potaz, že se jedná o rozsudky dvou rozdílných typů soudů, které nejsou nijak hierarchicky spojeny, a tudíž neexistuje možnost klasického vertikálního přezkumu. Dosáhnout konzistentní aplikace práva může trvat někdy dlouho, takže rozdílnou judikaturu lze po jistou dobu tolerovat, aniž by docházelo k podkopání právní jistoty. Rozhodnutí Nejvyššího vojenského správního soudu byla řádně odůvodněna a interpretace se nejevila jako arbitrární či nerozumná, většinové stanovisko tudíž neshledalo porušení práva na spravedlivý proces.

Rakouský advokát si stěžoval, že zastupování mentálně nemocné osoby by časově narušilo jeho rodinný život, protože vede ještě i kostelní sbor a na manželku s dětmi by mu nezbyval dostatečný prostor. Navíc není nijak trénován ve styku s mentálně postiženými a musel by si vyřídit zvláštní pojištění. Úřady to ale neobměkčilo a byl ustanoven jako poručník pana K., aby spravoval jeho finance a zastupoval jej před soudy a úřady. Pan Graziani-Weiss namítal diskriminační povahu takového zacházení, protože jiné právní profese jako třeba soudcové povinnost zastupovat nemají, i když disponují stejnou znalostí práva.

Foto: <http://multimedia.echr.coe.int>

Senát ESLP se jednomyslně shodnul se závěry rakouských kolegů, že k žádné nucené nebo povinné práci nebo diskriminaci ve spojení s nucenou nebo povinnou prací nedochází (čl. 4 a čl. 4 ve spojení s čl. 14). Štrasburský soud shledal (*Graziani-Weiss v. Rakousko*, stížnost 31950/06), že o možnosti ustanovení za poručníka pan *Graziani-Weiss* věděl již, když se rozhodnul pro kariéru praktikujícího právníka, tudíž s takovou možností implicitně předem souhlasil. Zastupování navíc nebylo nikterak nadměrně časově náročné. Soud se nepozastavil ani nad tím, že poručníci nedostávají odměny, s odůvodněním že na rozdíl od jiných profesí mají advokáti a notáři právo zastupovat strany v soudním řízení.

Patentovat či nepatentovat – to je, oč tu běží?

Helena Bončková

Značnou pozornost v nedávné době sklidil judikát velkého senátu Soudního dvora týkající se otázky patentovatelnosti postupu, jenž obnáší zničení lidského embrya¹. Pokud by snad někdo na straně navrhovatelů domáhajících se zneplatnění patentu očekával lidskoprávní aktivisty, dočká se jistého překvapení, neboť navrhovatelem v původním řízení byla organizace Greenpeace bojující primárně za přírodu živou, avšak němou (tj. zvířata a rostliny). V případě majitele patentu Olivera Brüstla se však organizace Greenpeace rozhodla učinit

výjimku a před Spolkovým patentovým soudem se domáhala zneplatnění patentu v rozsahu, v němž se týká postupů umožňujících získání progenitorových buněk z kmenových buněk lidských embryí.

Zde je nezbytné učinit drobnou přírodopisně naučnou vsuvku a vysvětlit několik základních biologických pojmů, s nimiž Soudní dvůr v rozhodnutí operuje jako starý dobrý vědátor. Progenitorovými buňkami se rozumí nezralé tělní buňky, které se mohou i nadále množit. Tyto buňky tak mají schopnost vyvíjet se a přeměnit se na jiné tělní buňky. Takovými buňkami jsou například tzv. neurální buňky, které mohou vytvářet zralé buňky nervového systému. Pan Oliver Brüstle si v roce 1997 nechal patentovat postup, který se týká izolovaných a očištěných progenitorových neurálních buněk získávaných z lidských embryonálních kmenových buněk, a to za účelem léčby nervových poruch. Nejvyšší spolkový soud, u kterého podal pan Brüstle odvolání, položil Soudnímu dvoru otázku ohledně výkladu pojmu „lidské embryo“, který není definován ve směrnici 98/44/ES o právní ochraně biotechnologických vynálezů².

Velký senát Soudního dvora ve svém rozsudku nejprve zdůraznil, že není povolán k tomu, aby se vyjadřoval k otázkám lékařského či etického charakteru, nýbrž se musí omezit na právní výklad relevantních ustanove-

ní směrnice. Kontext a účel směrnice podle Soudního dvora ukazují, že unijní zákonodárce zamýšlel vyloučit každou možnost patentovatelnosti, pokud by tím mohlo být narušeno respektování lidské důstojnosti. Z toho podle Soudního dvora vyplývá, že pojem „lidské embryo“ musí být chápán široce. Podle Soudního dvora tak každé lidské vajíčko musí být od stadia svého oplodnění považováno za „lidské embryo“, jelikož tímto oplodněním může být spuštěn vývoj lidské bytosti.

V následném kroku se pak Soudní dvůr zabýval otázkou, zda pojem „použití lidských embryí pro průmyslové nebo obchodní účely“, které je z pohledu uvedené směrnice považováno za nepatentovatelné, zahrnuje rovněž použití lidských embryí pro účely vědeckého výzkumu. Ohledně takového použití Soudní dvůr shledal, že udělení patentu na vynález v zásadě implikuje jeho průmyslové nebo obchodní využití. Použití lidských embryí pro výzkumné účely, jež je předmětem přihlášky k patentu, tak nelze oddělit od samotného patentu a práv, která jsou s ním spojená. Soudní dvůr tedy dospěl k závěru, že vědecký výzkum zahrnující použití lidských embryí nemůže získat patentovou ochranu.

Členské státy, kterých se v řízení kupodivu nevyjádřilo mnoho (k otázce definice „lidského embrya“ jenom dva – Spojené království a Švédsko), se marně snažily Soudní dvůr přesvědčit, že skutečnost, že směrnice neobsahuje definici „lidského embrya“, svědčí o tom, že by definování tohoto pojmu mělo být ponecháno na úvaze členských států. Soudní dvůr však nikoliv překvapivě v uvedené otázce následoval závěry generálního advokáta Bota. Ten ve svém stanovisku shledal, že situace, kdyby členským státům byla ponechána volnost při definování pojmu lidského embrya, by mohla narušit jednotu vnitřního trhu tím, že by vynález v některých členských státech získal patentovou ochranu, zatímco v jiných by byla jeho patentovatelnost vyloučena³. Tento závěr není nikterak překvapivý s ohledem na znění samotné směrnice, která zcela jasně mluví na zavedení právně účinné a harmonizované ochrany biotechnologických vynálezů.

Na druhé straně se však nelze divit rozhořčení evropských vědců, pro které uvedené rozhodnutí znamená odliv sponzorů pro financování jejich výzkumu v dané oblasti. Nemožnost patentovat výsledek prováděného výzkumu zpochybňuje důvodnost realizace takového výzkumu na území Evropské unie a může vést k jeho přesunu a relevantních finančních prostředků na americký či asijský kontinent, jejichž jurisdikce jsou k výzkumu používajícího lidský embryo otevřenější. Evropští vědci sice nadále mohou své inovativní postupy patentovat v USA nebo v jiných státech, avšak v takovém případě plody jejich nelehké práce budou sklíženy primárně za hranicemi Unie a výsledné léky následně importovány zpět do členských států EU. Nabízí se tak kacířská otázka, zda by blahu a zdraví evropských občanů neprospělo více, kdyby výsledky vědeckého výzkumu v oblasti použití lidských embryí byly v EU rovněž patentovatelné. Na tuto otázku si však každý musí odpovědět sám. Ve své podstatě totiž nejde o to, zda postupy stavící na použití lidských embryí patentovat či nepatentovat. Jedná se o něco mnohem zásadnějšího. O otázku, který z životů upřednostníme – zda ten stávající nebo ten (potenciálně) budoucí?

Poznámky

- 1) Rozsudek velkého senátu Soudního dvora ze dne 18. 10. 2011 ve věci C-34/10, Oliver Brüstle v. Greenpeace eV.
- 2) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/44/ES ze dne 6. července 1998 o právní ochraně biotechnologických vynálezů.
- 3) Srov. body 50-61 stanoviska generálního advokáta Yvese Bota ze dne 10. 3. 2011 ve věci C-34/10, Oliver Brüstle v. Greenpeace eV.

Foto: <http://curia.europa.eu>

G. Fessy © CJUE

Propast mezi Velkou Británií a Evropou se prohlubuje

Zuzana Melcrová

V návaznosti na článek ze zářijového čísla bulletinu, který pojednával o postupném vzdalování se Velké Británie Evropě, doplňujeme toto drama o evropské integraci o další, říjnové dějství.

Spojené království nadále pokračuje v budování ochranného valu proti přílišné intervenci do vnitřních záležitostí, a to jak ze strany EU, tak ze strany Rady Evropy.

V oblasti ochrany lidských práv v evropském měřítku nadále rezonuje britská neochota podrobit se bez dalšího autoritě Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) a jeho rozhodnutím. Veřejná debata týkající se tohoto problému se rozšířila mezi příslušníky soudcovského stavu, kdy se jeden z nejváženějších britských soudců, zastávající pozici Lord Chief Justice, ve vztahu k rozhodnutím ESLP vyjádřil v tom smyslu, že britské soudy nejsou těmito rozhodnutími vázány a jejich jedinou povinností je brát tyto v rámci jejich rozhodovací činnosti v potaz.

Britská vláda v čele s Davidem Cameronem veřejně prezentovala svoji vizi řešení problému přílišného zasahování ESLP do vnitřních záležitostí Velké Británie, a tím i do vnitrostátního soudního rozhodování. Ta spočívá jednak v radikální reformě Štrasburského soudu, kterou hodlá spustit v průběhu svého předsednictví v Radě Evropy, a jednak v nahrazení současného zákona o lidských právech¹ Britskou listinou práv². Do jaké míry budou tyto poměrně velkolepé plány naplněny, Vás budeme informovat v dalších číslech bulletinu.

Britský „odboj“ proti některým integračním tendencím se dále rozšířil, nebo spíše znovu aktivoval, i ve vztahu k EU a jejím pravomocem v oblasti společné zahraniční politiky.

V současnosti velmi silně rezonujícím rozkolem mezi Spojeným královstvím a zbývajících členskými státy EU je interpretace rozsahu a způsobu výkonu sdílených kompetencí EU³. Velká Británie je přesvědčena, že právo vystoupit před Valným shromážděním OSN jménem celé EU, které bylo uděleno v září 2011 Vysokému představiteli EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku a několika dalším nejvyšším představitelům EU, nemá být rozšiřováno do dalších orgánů OSN. Z toho důvodu Spojené království blokovalo prezentaci společného stanoviska členských států EU ve výběrech OSN, a to např. v oblasti financí a ekonomiky, terorismu nebo ochrany lidských práv. Sporný postup ze strany EU podle Velké Británie nevyplývá ze zakládajících smluv, čímž EU přestoupila své pravomoci. Napříště by tedy měly být postoje v daných otázkách prezentovány jednotlivými členskými státy, a nikoliv EU jejich jménem. Proti tomu se postavilo zbývajících 26 členských států EU, což jen o to silněji naznačuje odklon Velké Británie od zbytku Evropy.

Zdroje

BORGER Julian (2011). EU anger over British stance on UN statements [online]. The Guardian, 20. října 2011. Dostupné na internetu: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/oct/20/uk-eu-un-statements-wording>.

WHITEHEAD Tom (2011). Courts need not be bound by Europe, says to judge [online]. The Telegraph, 25. října 2011. Dostupné na internetu: <http://www.telegraph.co.uk/news/uk-news/law-and-order/8836487/Courts-need-not-be-bound-by-Europe-says-top-judge.html>.

Poznámky

1) Volně přeloženo z anglického „Human Rights Act“. Tento zákon byl přijat jako právní předpis implementující do britského právního řádu Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.

2) Volně přeloženo z anglického „British Bill of Rights“. Důležitým rozdílem mezi tímto právním aktem a stávajícím Human Rights Act by bylo vytvoření a přijetí British Bill of Rights pouze na vnitrostátní úrovni. Tento zákon by tedy nebyl předpisem, který by implementoval mezinárodní dokument, nýbrž pouze vnitrostátním právním aktem.

3) Sdílené kompetence jsou takové, které EU sdílí s členskými státy. Tyto kompetence členské státy vykonávají v případě a do té míry, do jaké je nevykonává EU, nebo se rozhodla přestat je vykonávat.

Big Ben | Foto: Wikimedia Commons | autor: Andreas Praetke

3) Mezinárodní politika a lidská práva

Novinky z Rady OSN pro lidská práva Osmnácté pravidelné setkání a nový kontrolní mechanismus

Petr Přibyla

Na konci září 2011 došlo v Ženevě k uzavření další z řady pravidelných zasedání Rady OSN pro lidská práva. V pořadí již osmnáctá schůze v pětileté historii Rady, která nahradila bývalou Komisi pro lidská práva, s sebou přinesla doposud největší počet přijatých rezolucí, textů a doporučení.

Rada odsouhlasila vytvoření nového postu Speciálního zpravodaje ve věci podpory demokracie a spravedlivého mezinárodního pořádku (Special rapporteur on the promotion of a democratic and equitable international order), který bude působit tři roky, s cílem identifikovat ve spolupráci s jednotlivými členskými státy hlavní překážky v prosazování mezinárodního práva a ochrany lidských práv na lokální, regionální, národní a mezinárodní úrovni. První vyhodnocení získaných informací se očekává k jednadvacátému pravidelnému zasedání rady. Rada rovněž prodloužila mandáty několika expertům. Jedná se například o posty nezávislých expertů pro monitoring situace lidských práv v Súdánu, Burundi a Kambodži.

Rozhodnutí Rady z roku 2010 o povinnosti států zajistit přístup k pitné vodě se rovněž odrazilo na přijetí třech nových rezolucí, které zdůrazňují nutnost přijetí koncepč-

ních opatření na území každého členského státu. První rezoluce, zařazující pitnou vodu k základním lidským právům, žádá od členských států přijetí akčního plánu pro zlepšení situace v rámci vlastního území. Následující rezoluce pak hovoří o povinnosti států zodpovědněji nakládat s odpadní vodou a chemickým odpadem.

Ve vztahu k bouřlivé situaci na Blízkém východě potvrdila prezidentka Rady Laura D. Lasserre jmenování tří expertů do Mezinárodní vyšetřovací komise pro Sýrii (International Commission of Inquiry to Investigate Syria) pro sledování porušování mezinárodního práva v oblasti lidských práv. Jmenovitě se jedná o Yakin Erturk, Sergio Pinheira a Karin Abu Zeid. Všechny spojují dlouhodobé zkušenosti z podobných pozic. Yakin Erturk je profesorkou sociologie na Middle East University v Ankaře a v letech 2003 až 2009 působila v rámci OSN na pozici speciálního zpravodaje pro násilí na ženách. Sergio Pinheiro byl v devadesátých letech speciálním zpravodajem ohledně situace lidských práv v Barmě a následně v Burundi. Trojici uzavírá Karin Abu Zeid, se zkušenostmi vedení mise pod hlavičkou Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v Sarajevu během konfliktu v Bosně a Hercegovině.

Periodický přezkum lidských práv

Rezoluce Valného shromáždění OSN 60/251 z roku 2006 ustavující činnost současné Rady a rušící starou Komisi s sebou rovněž přinesla čerstvý vítr v podobě nového

Rada pro lidská práva | Foto: <http://www.flickr.com/photos/unisgeneva/6140269086/in/photostream>.

kontrolního mechanismu. Jedná se o odevzdávání státních zpráv o situaci a stavu dodržování lidských práv na vlastním území, a to všemi 193 státy OSN v pravidelných čtyřletých cyklech. První kolo odevzdávání tzv. Universal periodic review (UPR), které jsou pod drobnohledem Pracovní komise UPR, nyní vrcholí.

Přímo se nabízí otázka po užitečnosti těchto reportů. Jsou k něčemu? Jak je možné vidět na prvních odpovědích a hodnoceních, pracovní komise se neostýchá přistoupit k tvrdé kritice a konkrétním doporučením. K ilustraci nám může posloužit zpráva Ugandy, která si vysloužila kritiku povětšinou od evropských delegací za uplatňování trestu smrti a přístup k homosexuálům. Rada Ugandu v zásadě jednotně vyzvala k podepsání „balíku“ mezinárodních konvencí zakazujících týrání, diskriminaci žen a zajišťujících občanská a politická práva. Rada se navíc neostýchala přijmout další stovky doporučení, se kterými by se ugandská vláda měla vypořádat. Obdobným „sítem“ kritiky a doporučení již prošly další desítky zemí nejen afrického kontinentu, nicméně efektivita tohoto procesu bude zřejmě patrná až z druhého kola UPR, a to za další čtyři roky.

Nelze očekávat, že by mechanismus UPR v případě zemí jako Írán, Barma či Severní Korea přinesl zásadní změnu stavu dodržování lidských práv. Jedná se však o jediný kontrolní mechanismus s univerzální působností a nezbyvá, než doufat v jeho funkčnost. Mnohé vlády strávily mnoho času a energie vypracováním a vylepšováním vlastní zprávy pro Radu a nevládní organizace se v tomto ohledu shodují, že i když zprávy a reakce Rady nepřinesou hmatatelné výsledky, jistě přispějí ke zdůraznění tématu lidských práv v jednotlivých zemích, přimějí vlády světa se tímto tématem vážněji zabývat (například na institucionální úrovni během vypracovávání zprávy) a snad dají i silnější hlas místním lidskoprávním aktivistům.

Zdroje

- A tigress and her tormentors. A long-despised watchdog wakes up, barks and even bites. 8. října 2011, <http://www.economist.com/node/21531429>.
- Curing the Selectivity Syndrome. The 2011 Review of the Human Rights Council, <http://www.hrw.org/reports/2010/06/24/curing-selectivity-syndrome-0>.
- International Service for Human Rights, <http://www.ishr.ch>.
- UPR of Uganda: allegations of torture by security forces, and criminalisation of same-sex relations, 19. října 2011, <http://www.ishr.ch/council/376-council/1179-upr-of-uganda-allegations-of-torture-by-security-forces-and-criminalisation-of-same-sex-relations>.

Bashar Al-Assad | Foto: Wikimedia Commons | Autor: Fabio Rodrigues Pozzebom

Rusko a Čína vetovaly přijetí rezoluce o Sýrii

Kristina Hornáčková

Návrh rezoluce prosazující přijetí opatření vůči režimu Bašira Assada v Sýrii narazil na ruské a čínské „ne“ při neveřejném projednávání v Radě bezpečnosti OSN. Dne 4. října 2011 hlasovala Rada bezpečnosti o návrhu rezoluce odsuzující represe vůči syrské opozici, dva stálí členové Rady využili právo veta, Brazílie, Indie, Jižní Afrika a Libanon se zdržely hlasování a devět zemí hlasovalo pro přijetí návrhu. Zejména pak francouzští, britští, němečtí a portugalské zástupci v RB OSN podporovali návrh Vysoké komisařky OSN pro lidská práva Navi Pillay, který varoval před vypuknutím občanské války a vyslovoval se pro přijetí opatření ze strany mezinárodního společenství.

Vyjednávání rezoluce, jež Radu bezpečnosti zaměstnávalo v uplynulých měsících, tak v důsledku zasadilo klín mezi evropské členy na jedné straně a Rusko a Čínu na straně druhé. Zástupci obou vetujících zemí od začátku namítali projednávání bodu, jenž původně neměl být na pořadu jednání. Členové Rady se rovněž vzájemně kritizovali ohledně skutečného zájmu na demokratizaci blízkovýchodního

regionu. Spojené státy přirovnaly vetování návrhu k políčku syrskému lidu, zatímco ruský velvyslanec v RB OSN Vitalij Churkin vysvětlil vetování návrhu politickými neshodami nad užitím síly. Jeho země se prý chtěla vyhnout opakování libyjského scénáře, kdy spojenecká vojska údajně zbytečně cílila i na nevojenské objekty. Rusko navíc se Sýrií pojí úzké hospodářské a vojenské vazby. Již od dob Sovětského svazu si Rusové v Sýrii udržují přístav pro válečné lodě a syrskému režimu dodávají vojenské vybavení, což ukazuje na další možné motivace Ruska pro uplatnění práva veta.

Obecně platí, že dvojité využití práva veta v RB OSN je spíše výjimečné. V tomto případě jsou to však zájmy Ruska a Číny, jež stály za neochotou obou zemí uvolnit Sýrii do proudu arabského jara. Oba státy byly zřejmě vedeny stejnými důvody – ponechat si vliv v jedné ze zbývajících diktatur arabského světa. Užití veta Čínou je však poměrně vzácné a i čínská delegace v RB OSN připustila, že tlak ze strany Ruska byl enormní. Na druhou stranu lze na čínské veto nazírat právě optikou národních zájmů, kdy se i Čína snaží uchovat vliv na dění na Blízkém východě. Zablokování navrhované rezoluce vrací země RB OSN zpátky k jednacímu stolu a zejména ruské a čínské zájmy bude zřejmě nutné zohlednit v případě přípravy nové rezoluce.

Dvojité „ne“ rezoluci, prosazující přijetí sankcí vůči Assadovu režimu, vyvolalo nepříznivé reakce zejména u syrských povstalců a protivládních demonstrantů. Dle Burhana Ghaliouna, šéfa nově zformované opoziční Syrské národní rady, znamená veto cestu k militarizaci revoluce. Dá se očekávat, že na ostřejší zásah Assadových ozbrojených složek odpoví opozice rovněž zbraněmi, uvedl dále Ghalioun.

Situace v Sýrii tak nadále zůstává bezútěšná. Jen během demonstrací v druhém říjnovém týdnu údajně zemřela po zásahu ozbrojených složek další desítka demonstrantů. Novou energii syrským protestům navíc přinesla smrt dlouholetého diktátora Libye Muammara Kaddáfího, který byl dopaden nedaleko svého rodiště. Sýrie a Jemen jsou nyní údajně dalšími na řadě. Nicméně, kritici syrského režimu se obávají, že momentální stav a zamítnutí rezoluce RB OSN nahrává do karet Bašíru Assadovi, který se po nezdaru západních zemí v OSN může uchýlit k razantnějšímu postupu vůči protestujícím.

Pozitivní roli v stále vyhrocenější situaci v Sýrii by však mohlo sehrát Turecko. To se totiž i přes zamítnutí rezoluce RB OSN vyslovilo ústy svého premiéra Erdogana pro přijetí dalších sankcí vůči Assadovu režimu. Turecký premiér se nechal slyšet, že je postupem syrské vlády velmi znepokojen a zdá se, že se jeho země snaží v otázce velmi aktivně vystupovat a zabránit další eskalaci násilí. Evropské zástupci v Radě bezpečnosti požadují znovuotevření tématu Sýrie a pokračování v jednáních s cílem vyřešení stále se zhoršující situace v zemi, kde protivládní demonstrace probíhají již od března tohoto roku. Jedním z možných řešení na první pohled zablokované situace na mezinárodní úrovni může být koordinace postoje zemí RB OSN vůči Assadovu

režimu a regionální turecké iniciativy. Nicméně už teď je jasné, že arabské jaro v Sýrii přežilo léto i podzim a stále má dostatek sil, stejně jako syrský režim.

Zdroje

- Foreign Policy (2011). Russia and China veto Syria resolution. 5. října 2011, (<http://campaign.r20.constantcontact.com/render?llr=8cautydab&v=0012ndadPBmR-KpKCbOQHSebr-WM4BBZdI0xgv489V6cl-grQxmW0IW6J-1XiVFgaq5Fvwqb-tvmLPRJQ1pMq1gKEsTWv3oztAaC7RvENG8YiMXttOILb-SzRrbQ%3D%3D>).
- Charbonneau, L. (2011): European spar with Russia, China on Syria at U.N. Reuters, 14. října 2011, (<http://www.reuters.com/article/2011/10/14/us-syria-un-idUSL5E7LE0RG20111014>).
- United Nations (2011). Russia and China veto draft Security Council resolution on Syria. 4. října 2011, (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39935&Cr=syria&Cr1=>).
- MacFarquhar, N. (2011): With Rare Double U.N. Veto on Syria, Russia and China Try to Shield Friend. NY Times, 5. října 2011, (http://www.nytimes.com/2011/10/06/world/middleeast/with-united-nations-veto-russia-and-china-help-syria.html?_r=1&pagewanted=all).

Časopis Global Politics položil předním mezinárodním odborníkům na Blízký východ dvě otázky o „Arabském jaro“. Odpovědi poskytli např. Jack A. Goldstone (George Mason University), Sheila Carapico (American University in Cairo), Katerina Dalacoura (LSE) Karim Mezran (Johns Hopkins University).

4) Česká republika a lidská práva

Lidskoprávní vysvědčení pro Českou republiku

Ladislav Vyhnanek

Evropský soud pro lidská práva vydal v září 2011 (nejen pro právníky) velice zajímavou statistiku týkající se rozsudků konstatujících porušení Úmluvy členskými státy. V této zprávě se pokusíme shrnout alespoň ty nejdůležitější poznatky, které ze statistiky pro Českou republiku plynou.

Česká republika může být potěšena zejména skutečností, že se se svými dvěma procenty řadí mezi premianty, pokud jde o podíl rozsudků na celkovém objemu rozhodnutí Soudu ve vztahu k ní (do konce roku 2010 bylo rozsudků celkem 158, z čehož ve 142 případech bylo konstatováno porušení některého z práv chráněných Úmluvou). Tato skutečnost však může být teoreticky způsobena spíše relativně vysokým počtem „kverulantských“ stížností směřujících k Soudu z České republiky než zásluhami českého státu. Počet aktuálně projednávaných stížností v přepočtu na obyvatele je v případě České republiky vyšší než v případě obdobně velkých starých demokracií (Belgie, Rakousko) i států větších (Německo, Francie). Pokud však jde o státy „nové Evropy“, jsou v jejich případě relativní počty stížností ještě vyšší (Polsko, Maďarsko, Slovensko či např. Rumunsko, v jehož případě je počet stížností několikanásobně vyšší).

Co se týče skladby práv, jejichž porušení bylo Soudem konstatováno, lze Českou republiku řadit mezi standardní evropské země – nejčastěji porušovaným právem je právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy a specificky pak právo na řízení bez zbytečných průtahů (dohromady 66 %). Pokud jde o hmotná práva, nejčastěji jsou České republice vytýkány nedostatky v oblasti ochrany osobní svobody (např. vazba či jiné typy detence) a soukromí. Naopak excesivnímu porušování práva na pokojné užívání vlastnictví či dokonce práva na život a zákazu mučení, jež se u některých států vyskytuje, se Česká republika s úspěchem vyhýbá.

Mezi historicky nejvýznamnější případy (ať již co do právního významu či pokud jde o faktický dopad), týkající se České republiky, lze nepochybně zařadit rozsudek D. H. proti České republice ze dne 13. listopadu 2007, v němž byla řešena problematika nepřímé diskriminace romských dětí v rámci českého vzdělávacího systému. Znamenný dopad na český právní řád měly i případy týkající se přístupu k Ústavnímu soudu (mezi jinými např. rozsudek Zvolský a Zvolská proti České republice ze dne 12. listopadu 2002). Za zajímavý lze nepochybně označit i zamítavý rozsudek ve věci Andrlé proti České republice (rozsudek ze dne 17. února 2011), zabývající se problematikou tvrzené diskriminace mužů v českém sociálním systému.

Z probíhajících případů pak není možné opomenout spor pronajímatelů domů s Českou republikou stran regulace nájemného.

Zdroje

- ECHR (2011). Statistics on judgments by State. http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E6B7605E-6D3C-4E85-A84D-6DD59C69F212/0/Graphique_violation_en.pdf.

Pokuta za chyby v seznamu soudců s komunistickou minulostí

Jan Petrov

O nález Ústavního soudu, který umožnil vydání seznamu soudců, kteří byli členy KSČ, Centrum informovalo v Bulletinu z ledna 2011. Dovětkem případu však byla kontrola Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen ÚOOÚ) na ministerstvu spravedlnosti. Seznam ministerstva totiž obsahoval věcné chyby a vedle bývalých komunistů se na něm objevila i jména 22 soudců a 9 státních zástupců, kteří neměli se stranou nic společného. Právě v porušení povinnosti zpracovávat pouze přesné osobní údaje shledal ÚOOÚ porušení zákona o ochraně osobních údajů a udělil ministerstvu ve správním řízení pokutu ve výši 100.000 Kč. Ministerstvo k tomu prohlásilo, že chyby v seznamu byly způsobeny pochybením jednotlivých zaměstnanců. Těchto chyb však lituje a poškozeným se omluvilo, odvolání proti rozhodnutí o uložení pokuty ministerstvo podávat nebude.

Zdroje

- Epravo.cz [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2011-10-23]. Za chyby v seznamu soudců s komunistickou minulostí zaplatí rezort stotisícovou pokutu. Dostupné z [www: <http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/za-chyby-v-seznamu-soudcu-s-komunistickou-minulosti-zaplati-rezort-stotisicovou-pokutu-77922.html>](http://www.epravo.cz/zpravodajstvi/za-chyby-v-seznamu-soudcu-s-komunistickou-minulosti-zaplati-rezort-stotisicovou-pokutu-77922.html).

- PALEČKOVÁ, Tereza. Justice.cz [online]. 19. 10. 2011 [cit. 2011-10-23]. Zveřejnění seznamů soudců s komunistickou minulostí bylo zákonné, za chyby v seznamech ministerstvo zaplatilo 100.000 Kč. Dostupné z [www: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=319036>](http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=319036).

Centrum pro lidská práva na Facebooku

Připojte se k facebookové skupině Centra pro lidská práva a demokratizaci a zapojte se do debat o lidských právech nejen v České republice.

Výzva Amnesty International Pojďte s námi hájit lidská práva

Amnesty International se dlouhodobě věnuje kampaním na podporu a za propuštění „vězňů svědomí“. Cílem „adopce“ vězně svědomí je obeznámit s jeho případem veřejnost a prostřednictvím dopisů, fotopeťic a on-line peticí dosáhnout jeho propuštění či alespoň zlepšení podmínek při jeho věznění. Brněnská skupina se vzhledem ke svému zaměření takto starala již o dva vězně svědomí z Číny.

Prvním z nich byl prodemokratický aktivista *Sü Wen-li*, odsouzený v roce 1998 ke třinácti letům vězení na základě obvinění z „podvracení státní moci“. Brněnská skupina AI se jeho případu začala věnovat koncem roku 2000. Pod otevřený dopis za jeho propuštění se tehdy podepsalo asi dva tisíce signatářů včetně Tomáše Halíka, Karla Schwarzenberga a dalších. Jeho propuštění, ke kterému došlo 24. prosince 2002, bylo s největší pravděpodobností výsledkem mezinárodního tlaku veřejnosti a lidskoprávních organizací.

V letošním roce „adoptovala“ brněnská AI již svého třetího vězně, který pochází rovněž z Číny. Jedná se o paní *Čchen Čen-pching* (Chen Zhenping), ženu praktikující Fa-lun-kung, která si v současnosti odpykává osmiletý trest vězení za „využívání heretické organizace k podkopávání práva“. Ve věznici je pravděpodobně pravidelně bita. Jedna bývalá vězeňkyně uvedla, že Čchen Čen-pching je umístěna v maličké cele, kde je neustále na očích ostatním vězeňkyním, z nichž mnohé zde jsou kvůli kriminálním činům, případně jsou drogově závislé. Bývalá vězeňkyně řekla, že Čchen Čen-pching bývá často bráněno chodit na toaletu, bývá přivazována k lůžku a bita. Brněnská skupina Amnesty International usiluje ve své kampani o seznámení veřejnosti s tímto případem a získání co nejvíce podpisů pro petice směřující vládním představitelům do Číny.

Více informací na www.amnesty-brno.estranky.cz.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Nové rozsudky ESLP k právu na spravedlivý proces

Jan Petrov

Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP) vydal dne 13. října 2011 osmnáct rozsudků, z nichž hned šest bylo vedeno ve věcech proti České republice. Nešlo o rozsudky přelomové, soud pouze zopakoval již dříve vyřčené závěry o právu na spravedlivý proces.

První skupina rozsudků, *Solaris, s. r. o.* a ostatní proti České republice, *Minarik* a ostatní proti České republice a *Kohlhofer* proti České republice, se týkala problematiky zrušení akciové společnosti a převzetí jejího jmění většinovým akcionářem na základě rozhodnutí valné hromady. ESLP konstatoval ve všech třech případech, že situace, kdy česká právní úprava neumožňuje soudní přezkum rozhodnutí valné hromady, porušuje právo menšinových akcionářů na přístup k soudu.

Zbýlé tři rozsudky se zabývaly praxí Ústavního soudu ČR v odmítání ústavních stížností pro nepřípustnost.

V rozsudku *Tieze a Semeráková* proti České republice se jednalo o případy, kdy stěžovatelé, jejichž žaloba i následné odvolání byly zamítnuty, podali dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, tedy z důvodů, že se jedná o otázku zásadního právního významu. Protože však přípustnost dovolání v takovém případě závisí na uvážení Nejvyššího soudu (tzv. nenárokové dovolání), podali stěžovatelé pro jistotu zároveň i ústavní stížnost, aby nepromeškali lhůtu k jejímu podání v případě, že by Nejvyšší soud dovolání odmítl. Tato první ústavní stížnost byla odmítnuta pro předčasnost. Nejvyšší soud následně shledal, že se nejedná o otázku zásadního významu po právní stránce a dovolání odmítnul jako nepřípustné. Stěžovatelé proto podali v pořadí již druhou ústavní stížnost. Tu však Ústavní soud (dále jen ÚS) odmítl pro opožděnost, protože dovolání bylo odmítnuto nemeritorně pro nedostatek zásadního právního významu a lhůta pro podání ústavní stížnosti tak začala běžet již od skončení řízení odvolacího. ESLP o tomto postupu již v dřívějších rozsudcích uvedl, že se jedná o praxi porušující čl. 6 Úmluvy a že druhou ústavní stížnost v takových případech není možné odmítnout pro opožděnost.

V případě *Šurý* proti České republice ÚS odmítl ústavní stížnost pana Šurého, protože směřovala proti rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího, nikoliv již proti odmítavému usnesení Nejvyššího soudu. ÚS uvedl, že aby mohl poskytnout ochranu právům stěžovatele, je nutné brojit i proti takovému usnesení Nejvyššího soudu. Stěžovatel naopak tvrdil, že usnesení Nejvyššího soudu neporušilo jeho práva a proto není nutné jej před ÚS napadat. ESLP konstatoval, že způsob, jakým ÚS vykládá § 72 odst. 4 zákona o ÚS, je porušením práva na přístup k soudu a dal za pravdu stěžovateli.

Vztah mezi dovoláním a ústavní stížností v trestním řízení byl předmětem rozsudku Janýr a ostatní proti České republice. Nejvyšší soud odmítl dovolání, protože právní důvody v něm uvedené nebyly podloženy odpovídající argumentací. Proto ÚS toto odmítavé usnesení nepovažoval za rozhodnutí o posledním procesním prostředku ochrany práva ve smyslu § 72 odst. 3 a 4 zákona o ÚS a ústavní stížnost odmítl pro opožděnost. ESLP uvedl, že v této otázce panují neshody mezi jednotlivými senáty ÚS a že nic nebrání výkladu příznivějšímu pro stěžovatele. ESLP tak vyhověl stížnosti a Ústavní soud nařkl z nadměrného formalismu.

Zdroje

- Janýr a ostatní proti České republice, rozsudek ESLP ze dne 13. 10. 2011.
- Šurý proti České republice, rozsudek ESLP ze dne 13. 10. 2011.
- Tieze a Semeráková proti České republice, rozsudek ESLP ze dne 13. 10. 2011
- Všechny dostupné ve fr. na www.Justice.cz. 13. 10. 2011 [cit. 2011-10-25]
- Tiskové prohlášení Ministerstva spravedlnosti k šesti rozsudkům Evropského soudu pro lidská práva ve věcech proti České republice.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Linda Janků - Lubomír Majerčík - Hubert Smekal

Vnitrostátní právo

- Bok, J. – Jemelík, Z. Neprůstřelná ochrana chybní policie. Trestní právo 9/2011.
- Herczeg, J. Novela náhubkového zákona: korektiv veřejného zájmu. Trestněprávní revue 10/2011.
- Podhrázský, M. Informace o odměňování veřejných zaměstnanců. Právní fórum 9/2011.

Právo Evropské unie

- Davala, M. Mechanismy zmluvnej ochrany ľudských práv. Právny obzor 4/2011.
- Křepelka, F. „Českoslovenští“ důchodci v pasti práva Evropské unie. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2011.
- Novák, D. Střet ochrany osobních údajů a práv duševního vlastnictví v evropské judikatuře. Bulletin advokacie 10/2011.

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva

(vše z Přehled rozsudků ESLP 5-6/2011)

- Věc Girard proti Francii (nedostatečné pátrání po zmizelé zletilé osobě).
- Věc Anatolij Ponomaryov a Vitalij Ponomaryov proti Bulharsku (povinnost cizinců platit školné), komentář Michaely Kopalové.
- Věc Georgel a Georgeta Stoicescu proti Rumunsku (právo na respektování soukromého života – zachování fyzické integrity).

- Věc Pinto Coelho proti Portugalsku (zveřejnění částí spisu neskončené trestní kauzy v médiích).
- Věc Adamov proti Švýcarsku (imunita svědků v trestním řízení).
- Věc Akgöl a Göl proti Turecku (problematika svobody shromažďování).
- Věc Ťupa proti České republice (postup obecních soudů v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče), komentář Zuzany Durajové.
- Věc Skendžić a Krznarić proti Chorvatsku (vyšetřování okolností zmizení osoby), komentář Lubomíra Majerčíka.

Mezinárodní právo a Politologie

- Dobrovoda, David: Subsaharská Afrika a “Arabská jar”. Mezinárodní politika 10/2011.
- Kopřiva, Petr: Perspektivy dopadů “Arabského jara” na subsaharskou Afriku. Mezinárodní politika 10/2011.
- Plavinová, Aneta: Spravedlnost na tuniský způsob. Mezinárodní politika 10/2011.
- Příbyla, Petr: Interview with Peter Singer - On Global Poverty, Human Rights, and Ethical Questions, <http://www.globalpolitics.cz/>.
- Řehák, Vilém: Burkina Faso: Revoluční jaro bez revoluce. Mezinárodní politika 10/2011.
- Suchánek, Ondřej. Africká demokracie a la Uganda. Mezinárodní politika 10/2011.
- Werkman, Kateřina. Nigerijské volby ve stínu “Arabského jara”. Mezinárodní politika 10/2011.
- Záhořík, Jan. “Málokterá země v Africe má dlouhodobou zkušenost s demokracií”. Mezinárodní politika 10/2011.

Centrum pro lidská práva a demokratizaci
Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity - www.iips.cz

Centrum pro lidská práva a demokratizaci, bulletin vydává Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno **adresa redakce** Mezinárodní politologický ústav, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika **tel./fax** +420 549 495 769 **e-mail** iips@iips.cz **webové stránky** www.iips.cz **redakční rada** Hubert Smekal (editor), Lukáš Hoder, Lubomír Majerčík, Ladislav Vyhnánek. **ISSN** 1804-2392